Marjo Orava

Asiantuntijalausunto
23.11.2020
1054/03/2020

Sosiaali- ja terveysvaliokunta tiistai 24.11.2020 klo 10.20 / HE 212/2020 vp / Asiantuntijapyyntö

Kuntaliiton lausunto: HE 212/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Tausta

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt lausuntoa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä laadittuun lakiluonnokseen. Lakiesityksessä on useita keskeisiä uudistuksia, jotka edesauttavat sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten työtä että kansalaisten mahdollisuuksia omien asioidensa hoitoa. Kuntaliitto pitää tärkeänä, että lakiesitys hyväksytään esitetyllä aikataululla, vaikka meillä on joitakin sen sisältöön liittyviä eriäviä näkemyksiä.

Uuden lain myötä sosiaalihuollon liittyminen Kantaan tulee pakolliseksi siirtymäajan jälkeen, joka edesauttaa sosiaalihuollon palveluiden yhteiskäyttöä. Lain myötä sosiaalipalvelujen tiedot ovat myös kansalaisten nähtävissä Omakannassa. Asiakas voi myös itse tallentaa omia hyvinvointitietojaan tai hyvinvointisovellusten tuottamia tietoja Kantaan niin, että tiedot ovat myös sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten käytettävissä ja hyödynnettävissä asiakkaan suostumuksella. Lakiuudistus myös mahdollistaa ajantasaisen tiedon hyödyntämisen palveluprosessissa, kun asiakkaan tiedot ovat niiden sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten käytössä, joilla on hoitosuhde asiakkaaseen, ellei asiakas erikseen kieltäisi tietojen käyttöä. Kansalaisilla on kuitenkin oikeus halutessaan kieltää tietojen luovuttaminen. Kaikki nämä toiminnallisuudet ovat tärkeitä ja hyödyllisiä uudistuksia luotaessa toimivia digitaalisia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita.

Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistä asiakasrekisteriä koskevat muutokset

Erilliset terveydenhuollon ja sosiaalihuollon henkilörekisterit sekä niihin liittyvät monimutkaiset suostumus- ja kieltosäännöt hankaloittavat sosiaali- ja terveyspalveluiden asiakaslähtöistä toteuttamista erityisesti tilanteissa, joissa asiakkaan saamaan palvelukokonaisuuteen sisältyy sekä terveydenhuollon ja sosiaalihuollon palveluita. Tämä helpottuisi merkittävästi, jos sekä sosiaalihuolto että terveydenhuolto tuottaisivat tietonsa samaan rekisteriin.

Erillisiä rekistereitä on perusteltu EU tietosuoja-asetuksen vaatimuksilla ja sillä että asiakas- ja potilastiedoilla on erilliset käyttötarkoitukset, jonka vuoksi niiden käytöstä sosiaali- ja terveyspalveluiden välillä tulee säätää lailla. Käsityksemme mukaan tietosuoja-asetus ei estä kansallisesti laajentamasta terveydenhuollon tietoja koskevia käsittelyperusteita koskemaan myös sosiaalihuollon asiakastietoja. Sosiaali- ja terveystietojen käsittelyperusteet voidaan siis kansallisesti säätää yhtäläisiksi. Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan b) ja h) kohdissa säädetysti erityisiä henkilötietoryhmiä ja terveystietoja koskeva käsittely on mahdollista rekisterinpitäjän tai rekisteröidyn velvoitteiden ja erityisten oikeuksien noudattamiseksi muun muassa

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

sosiaalihuollollisen hoidon tai käsittelyn suorittamiseksi taikka sosiaalihuollon palvelujen ja järjestelmien hallintoa varten unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön perusteella. Koska tietojen käsittely on sanotuissa tapauksissa mahdollista, ei vastaavan käsittelyperusteen säätämiselle kansallisessa lainsäädännössä tulisi olla estettä.

Taloudellisten vaikutusten arviointi

Lakiluonnoksen taloudellisten vaikutusten arvioinnista vaikuttaisi puuttuvan kokonaan kuntien ja kuntayhtymien toimeenpanokustannusten arviointi. Toimeenpanokustannukset sisältävät sekä tietojärjestelmiin tehtäviä muutoksia, mutta myös merkittäviä toiminnan muutokseen liittyviä kustannuksia. Arvio muutosten toimeenpanosta kunnille, kuntayhtymille sekä tuleville maakunnille aiheutuvista kustannuksista tulisi lisätä esitysten perusteluihin ja varautua siihen, että muutoksesta aiheutuvat lisäkustannukset huomioidaan kuntien ja maakuntien valtionosuusrahoituksessa. Myös muutosten vaikutukset Kanta-palveluiden jatkuviin ylläpitokustannuksiin tulisi tarkentaa. Kuntaliiton näkemyksen mukaan valtion tulisi vastata muutosten mukaisista lisääntyneistä ylläpitokustannuksista siihen asti, kunnes palveluiden valtakunnallinen käyttöönotto ja käyttäjäorganisaatioille saavutettavat hyödyt mahdollistuvat.

Siirtymäsäädökset

Maakunta- ja sote-uudistuksen toimeenpanon tuomat laajat muutostarpeet asiakas- ja potilastietojärjestelmäratkaisuihin vaikuttavat keskeisesti asiakastietolain toimeenpanon edellytyksiin mm. sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioiden ja niiden tietojärjestelmätoimittajien resursointimahdollisuuksien osalta. Lakiluonnoksessa esitetyt siirtymäajat vaikuttavat riittäviltä, mutta toimeenpanon yhteydessä asiaa tulisi seurata ja varautua tarvittaessa muutoksiin.

Käyttömaksut

Lakiluonnoksessa esitetään, että Kansaneläkelaitoksen ja Väestörekisterikeskuksen hoitamien valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen käyttö on palvelunantajille maksullista. Kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon maksut peritään sairaanhoitopiireittäin sairaanhoitopiirin kuntayhtymältä, mutta palveluiden ylläpitokustannusten nykyinen rahoitusmalli sekä maksujen määräytymistä koskeva toimintamalli on herättänyt maksajaorganisaatioissa kritiikkiä. Palveluiden käyttäjällä ei ole ollut mahdollisuutta vaikuttaa perittävien maksujen kokonaismäärään sekä kehitykseen ja käyttömaksuilla katettavat kustannusten muodostumiseen ja niillä rahoitettavat tehtävät eivät ole olleet käytännössä läpinäkyviä eivätkä vertailukelpoisia. Valtiolla ei ole ollut itsellään suurta osuutta palveluiden käyttökustannusten rahoittajana, vaikka se itse hyötyy suoraan ja välillisesti palveluiden käytöstä ja itse käyttää palveluita mm. tilastointi-, valvonta- ja ohjaustehtävien hoitamiseen. Sosiaalihuollon osalta Kanta-palveluiden ja sosiaalihuollon asiakastiedonarkiston käyttöönotto tapahtuu vaiheittain ja siirtymävaihe on pääsääntöisesti kehittämistyötä, joka lakisääteisesti kuuluu valtion rahoitettavaksi.

KUNTALIITTO | Kommun-förbundet

Marjo Orava

Asiantuntijalausunto
23.11.2020
1054/03/2020

SUOMEN KUNTALIITTO

Marjo Orava
erityisasiantuntija

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

